

v razpoznavna okolja, mu vendarle uspe zavzeto spregovoriti o bistvenih vprašanih posameznika v sodobnem svetu, o slovenskem narodu, zgodovini in človeštvu nasploh.

Za Fritzevo zbirko *Minevanje* so značilni nenavadno svež izraz, duhovite poante in presenetljiva komunikativnost. Pesnik je tu zvest v glavnem tradicionalnim poetičnim sredstvom in trdni oblikovni strukturi, velika kvali-

teta te poezije pa je, da s sorazmerno skromnimi in preprostimi sredstvi dosega presenetljive pesniške učinke. Tudi tukaj je primer, ki dokazuje, da je preprostost odlika velike poezije. Vsekakor je Fritz s to zbirko nakazal nove zgibe svojega pesniškega nemira, ki je že prinesel pomembne estetske dosežke.

Krešimir Nemeč

(Oko, 14—18 aprila 1983)

RETROSPEKTIVNI RAZSTAVI JANEZA VIDICA V MARIBORU IN KOSTANJEVICI

Likovna
umetnost

Kot pisan in z bleščečo, mlečno svetlobo oblit ptič ledbi, prerašča v simbol nekega posebnega čustvenega in duhovnega stanja stara, poslikana kmečka stenska ura nad slovenjegoriško vasico, ugreznjeno v globoko spanje in z mitično svetlobo natopljeno, ki so se njene bajtice kot plahe kokoši stisnile skupaj in poskrile med drobno in bogato razvejane jagredi. To je le eno izmed stotih olj, ki jih je skupaj še z večjim številom akvarelov, risb in ilustracij razstavil znani slovenski akademski slikar, grafik, ilustrator in specialist za stensko slikarstvo Janez Vidic; najprej v mariborski Umetnostni galeriji in potem v Lamutovem likovnem salonu v Kostanjevici na Krki. In prav na tej sliki, ki je izbrana tudi za naslovnico kataloga, so morda bolj kot na vseh drugih razstavljenih slikah vsebovane skoraj vse bistvene značilnosti Vidičevega umetnostnega sveta, njegove specifične slikarske govorce: suverena, virtuozna, v mnogoletnem ilustratorskem prizadevanju »prekaljena« risba, sočen in bogat kolorit, iz katerega izhaja umetnikovo pravo mojstrstvo v podajanju posebnega barvnega razpoloženja, bogata pripovednost, obogatena s posebno prvinsko domačnostno poezijo, ki pogosto prehaja, prerašča v harmonično sožitje nostalgичnega ob-

čutja in svojstvenih nadrealistično obarvanih situacij. V slikah Janeza Vidica naletimo poleg vsega naštetega tudi na avtorjev izrazit smisel za upodabljanje značilne elegične obdravske krajine, zlasti pa na njegov smisel za prefinjeno estetsko in likovno dojetje njenih starožitnosti ter občutek za upodabljanje drobnih izsekov iz vsakdanjega sveta, za tisti nepomembni vsakdanji mikrokozmos, ki dobiva svojo pravo bivanjsko in likovno-estetsko vrednost šele v očeh senzibilnega likovnika, v sledeh njegovega »čarodejnega« čopiča, svinčnika ali peresa. To so le nekatere izmed ustvarjalnih značilnosti, ki tega »poslednjega romantika« našega sodobnega slikarstva uvrščajo med plejado najboljših — in kar sploh ni nepomembno — najbolj priljubljenih slovenskih sodobnih likovnih ustvarjalcev, priljubljenih predvsem zato, ker je njihova slikarska govorica izjemno komunikativna, lahko berljiva, kratka, dopolna slehernemu očesu, misli in srcu.

Čeprav Janez Vidic živi in ustvarja že mnogo let v zeleni štajerski metropoli — Mariboru, je po svojem izvoru v bistvu Ljubljčan, rojen tu natanko pred šestdesetimi leti kot sin Novo-meščana Gustava Vidica in matere Gorenjke Marije Vidic, rojene Lotrič. Korenine umetnikovega likovnega razvoja segajo v čas, ko so ga kot osemnajstletnika Italijani zaprli v taborišča v Čedadu, Gonarsu in Reniciju in je tu prvič ustvaril risbe s taboriščno moti-

viko in pa potem, v partizanska leta, ko se je kot talentiran mladenič in partizan prvič spoprijel, opozoril nase s svojo, sicer še nekoliko nedodelano, a vendar že zanimivo in likovno sveže učinkujočo ilustracijo. Prav to zgodnje ilustratorsko delo pa je dosti pripomoglo k temu, da je umetnik že na začetku snoval temelje svojega prihodnjega likovnega razvoja na solidni osnovi. Iz tega najbolj zgodnjega obdobja smo na razstavah videli vrsto linorezov, ilustracij k nesmrtni Prešernovi Zdravljici, ki je izšla kot dragocena bibliofilska izdaja leta 1944 v partizanski tiskarni v Davči ob Zali.

Da je risba resnično že vseskozi ena bistvenih osnov njegovega likovnega dela, je umetnik dokazal že med študijem na likovni akademiji in v prvih letih svojega poakademskega, likovnega delovanja, ko je pretežno mero svojega likovnega potenciala in ustvarjalnih zmogljivosti usmeril prav v ilustrativno delo. Umetnik je v razmeroma kratkem obdobju ustvaril izreden opus ilustrativnih del, tako v samostojnih knjigah in publikacijah kot v različnih mladinskih časopisih in revijah; šlo je torej pretežno za otroško in mladinsko ilustracijo, pri tem pa je treba reči, da se ni umetnik nikdar suženjsko podrejal tekstu, ki ga je ilustriral, marveč je prispeval vedno delež, ki mu je bil po svoji umetniški in izpovedni teži povsem enakovreden. Vidičevo ilustracijo odlikujejo: čista risba, poseben poetični realizem in slikovitost, izredno funkcionalna raba barve, predvsem pa vizualna in miselna dostopnost, zato je pravi vzor kvalitetne mladinske ilustracije. Umetnik se v bistvu s tovrstno likovno dejavnostjo ukvarja še danes, vendar se je z leti njegovo ilustratorsko pristopanje nekoliko spremenilo, zlasti ni tu več tistega nadrobnega realističnega opisovanja, marveč je vse več stiliziranja, poudarjene izraznosti, ki včasih prehaja v simboliko ali celo v fantastiko.

Naravnost fascinira pa nas retrospektiven prikaz Vidičevih oljnih podob, ki obsega okroglo število sto del, med njimi tista najstarejša, še ne vizualno in vsebinsko vznemirljiva, pa vendarle umetniško že obetavna, realistična slikarska doživetja značilnega istrskega in primorskega pejzaža, klasično, v duhu akademskega študija koncipirano Družino, pretresljiv in obtožujoč, v duhu kontinuirane srednjeveške slikarske pripovedi zasnovan triptih: Trije hrasti za vasjo, Daritev 20. stoletja in Križarji, vrsto barvno izredno subtilno občutenih, fino izrisanih otroških portretov s posebnimi krajinski ozadji, ki nas po svoji otožno-lirični meditativnosti spominjajo na ozadja slik nekaterih mojstrov italijanske zgodnje renesanse. V tem času, to je sredi petdesetih let, se prične tudi nenavaden Vidičev slikarski dialog z značilno slovenjegoriško poetično krajino in njenimi starožitnostimi. Slikar često postavlja v prvi plan, pred značilno podobo mehko valovite, z vinogradi »posejane« in z vitkimi jagnedi akcentuirane štajerske krajine, šopke čudovitega suhega cvetja ali druge, največkrat etnološke predmete in ustvarja iz vsega tega simbolične likovne pripovedi, ki največkrat izzvenijo kot žalostinka za minulimi časi prvinskega življenja, za njegovimi vedno hitreje izginevajočimi lepotami. Pri Vidicu so krajina in predmeti vedno kot nekakšni napovedovalci za razkrivanje določene čustvenega stanja, neke globlje miselne vsebine. Čeprav umetnik naslika krajino, veduto in drobne starožitnosti največkrat z izjemno realistično skrbnostjo, izzveni vse to v kontekstu njegovih slik kot posebna poetična in simbolična pripoved, sporočilo. Včasih se slikar v svojih stvaritvah hote zgladuje po slikarski maniri starih ljudskih mojstrov, posebej prihaja to do veljave v komplicirani tehniki slikanja na steklo, ki nasploh postaja ena najbolj priljubljenih Vidičevih slikarskih tehnik, medij, ki omogoča umetniku posebno

subtilizacijo zastavljene likovno izpovedne teme. Od šestdesetih let naprej nastajajo v okviru Vidičevega slikarskega in risarskega znanja, obdarjene stvaritve in celi, zaključeni slikarski ciklusi. Od »harlekinov« in »kurentov«, ki so umetniško uspešen spoj dokumentarnega slikarskega zapisa in simbolične, včasih kar napol fantastične likovne izpovednosti, prek slik, ki nam likovno nevsiljivo in s polno človeške topline govorijo o življenju, običajih in nehanju preprostih slovenjega-riških kmetov in vinarjev (Vasovalca, Pohorski svatje, Prazen dom), kompozicij, ki so poleg pretanjšanega slikarskega in risarskega znanja, obdarjene tudi z izvirnim simbolizmom in fantastiko — gre za »skrivnostno srečevanje in medsebojno poigravanje stalnih simbolov iz Vidičevega bogatega slikarskega motivnega repertoarja: starih poslikanih kmečkih ur, ljudskih keramičnih izdelkov, kavnih mlinčkov, harmonike, suhega cvetja, kmečkega orodja pa vse do ciklusa tridesetih slik pod skupnim naslovom *Moj mali svet* in serije slik iz zadnjih let *Ujeto cvetje*, prava antologija, resume umetnikovega specifičnega likovnega sveta, njegovih izrednih sposobnosti v risarskem in barvnem podajanju, kratka, popolnosti v obvladovanju žlahtnega slikarskega medija. Vidičeve likovne stvaritve so topla, humana in poetično obarvana umetniška pripoved ter izpoved o neminljivi lepoti narave in človeškega bivanja.

RAZSTAVA SLIKARSKIH DEL VIDE FAKIN V LJUBLJANSKI MALI GALERII

Če gledamo s širšega vidika razvoja sodobne evropske likovne umetnosti, vidimo, da sta prav nadrealizem in fantastika tisti specifični likovni usmeritvi, ki sta v našem kulturnem prostoru doživeli svoj najšibkejši odmev. Še tista borna peščica slovenskih sodobnih

likovnih ustvarjalcev, ki je zastopala in še zastopa te umetnostne težnje, je le redkokdaj radikalno prestopila imaginarno mejo, ki loči realno od nadrealnega. Skratka: tistega »pravega« nadrealizma in fantastike, ki bi »operirala« zgolj z nadrealističnimi prvini in sanjskimi simboli ter prividi, pri nas skorajda ne poznamo, imamo pa vendarle nekaj avtorjev, ki premorejo precejšen potencial svojstvene poetične imaginacije, sposobnosti, da spreminjajo resničen svet v simbolično vizijo, z novimi likovnimi in vsebinskimi pomeni. V to, številčno dokaj redko skupino slovenskih likovnih umetnikov, sodi prav gotovo tudi akademska slikarka Vida Fakin, ki je po daljšem presledku spet predstavila svoja novejša dela v ljubljanski Mali galeriji.

Slikarka Vida Fakin tudi že vseskozi sodi med tiste naše izjemne likovne ustvarjalce, ki črpajo motivne pobude za svoje likovne stvaritve izključno iz domačih »virov in logov«. Takó je poleg začetnih »strašil« in še nekaterih izrazito domačijsko ubranih pojavnih elementov, že dolgo vrsto let osnovni umetničin »leitmotiv« značilna gorenjska krajina, še točneje povedano: izrez iz skoraj arabesko razgibane, slikovite gorenjske predalpske krajine, z njenim najbolj tipičnim, prastarim funkcionalnim arhitektonskim pojavnim elementom — kozolcem. Čeprav je umetnica s srcem in svojim vizualnim bistvom navezana na realni svet, pa v svojih slikah še zdaleč ne učinkuje kot realista; njene likovne evokacije izhajajo namreč iz njenih posebnih vizualnih raziskav, iz njenega posebnega »seciranja« in ponovnega konstruiranja vidnih in senzibilno občutenih pojavnih oblik, iz načina, ki daje umetnici nešteto možnosti za najrazličnejša formalna, barvna in kompozicijska variranja stalno se ponavljajočih likovnih znakov in simbolov. Njena oblikovno in barvno »razsecirana« gorenjska krajina s skoraj obveznim kozolcem se je